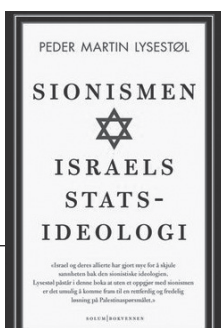
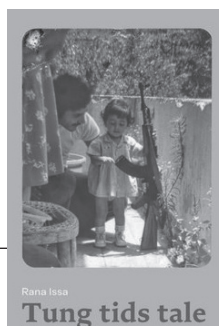

Midtøsten på norsk

Peder Martin Lysestøl:
Sionismen. Israels statsideologi
 Oslo: Solum Bokvennen, 2025, 205 s.

Rana Issa:
Tung tids tale. Et familieportrett
 Oslo: Forlaget Press, 2025, 173 s.

Pankaj Mishra:
Verden etter Gaza
 Oslo: Solum Bokvennen, 2025, 295 s.
 Oversatt av Christian Rugstad.

Tore Linné Eriksen

Bokredaksjonen i *Gnist*.

Det har bare i 2025 kommet en internasjonal strøm av bøker om Midtøsten, med særlig vekt på Israels krig, okkupasjon og folkemord. Flere av dem er oversatt, eller er underveis i oversetting til norsk. I tillegg bidrar hjemlige forfatter til denne nødvendige litteraturen. Her er tre.

Peder Martin Lysestøl er kjent både som forfatter av Midtøsten-bøker og Palestina-aktivist tilbake til 1970-tallet. Kritikken av Israels folkerettsstridige bosettinger og kriger møtes ofte med anklager om antisemittisme og jødehat, og det samme gjelder bruken av «sionisme» som begrep. Men Lysestøl viser tydelig at ordet har et høyst konkret innhold, det er en spesifikk betegnelse på en ideologi fra slutten av 1800-tallet, som også er omstridt blant mange som ikke delte målet om en jødisk stat på palestinsk grunn. Gjennombruddet kom etter fascismens framvekst og folkemord, godt hjulpet av europeiske land med dårlig samvittighet og med støtte i sionistiske ledes framstilling av Palestina som et nærmest folketomt område der de hadde rett til å slå seg ned.

Et sentralt argument i boka er at sionisme i dag må forstås som en stadig mer ekstrem statsideologi der automatisk rett til statsborgerskap skjer ut fra biologiske kriterier, og hvor vestlige støttespillere bruker samme etnonasjonalistiske ideologi for å legitimere et Stor-Israel gjennom okkupasjon, folkerettslig krigføring og etnisk rensing. Sterkest lever disse tankene blant illegale bosettere på palestinsk jord og i deler av den mest ytterliggående regjeringa i Israels historie. Her henter Lysestøl støtte fra

ei rekke historikere og forfattere.

Reaksjonene mot det mange i dag karakteriserer som apartheid og folkemord, også folk med jødisk bakgrunn verden over, får ham til å spørre om festningen nå er i ferd med å slå sprekker. Dette ville jeg gjerne lest mer om. Med tanke på situasjonen i USA, med et ekko her til lands, ville det særlig gjort seg godt med en grundigere presentasjon av kristensionismen og dens forankring i endetidsforestillinger fra Det gamle testamentet. Men det vi får, er mye – og viktig nok – seg sjøl.

For Rana Issa, med palestinsk- libanesisk bakgrunn og norsk statsborgerskap, er det sorgfullt å følge Gaza og Vestbredden dag for dag. Ettersom hun også er forfatter og litteraturforsker med stor tro på språkets betydning, blir hun slått av at statsledere og massemedier unnlater å tale sant når de bevisst unngår å bruke det rette ordet, *folkemord*. Som forsker med doktorgrad, oversetter, kulturarbeider og forfatter har hun bak seg bøker både på arabisk og engelsk, men denne gang har hun valgt det norske språket i sine nakne og ærlige fortellinger om familiemedlemmer og det samfunnet hun var en del av før flukten til Norge i 2006. Med unntak av noen år tilbake ved et universitet i Beirut, har hun nå gjort Oslo til sin base for et liv som akademiker, forfatter og kunstnerisk leder for den arabiske kulturfestivalen, Masahat.

La det være sagt med engang, boka er en triumf både med sitt innhold og et nyskapende språk. Her handler det også om kjærlighet til norsk litteratur i alle sjangre fra Egil saga til «Tung tids tale», diktet Halldis Moren Vesaas skreiv i tunge tider under den andre verdenskrigen. Det er ikke til å unngå at tankene beveger seg til dagens gryende fascisme og umenneskelige kriger.

Rana Issas bok er ei reise inn i håpet om nytt felleskap, der fordommer og diskriminering lever side om side med solidaritet og varme. Men mest av alt handler boka om røtene i en storfamilie spredt over et område som kolonisystemets ga kunstige skillelinjer, og som preges av vold i religiøse, patriarkalske og geopolitiske former. Mange av dem hun har vokst opp sammen med, ble drevet fra sitt palestinske hjemland under *nakba*, den store katastrofen i 1948.

Familiemedlemmer som vendte tilbake til Gaza i 1993, fulle av håp etter «Oslo-prosessen» som raskt viste seg å være et villet blindspor, har nå mista alt under israelsk bomberegner og allestedsnærværende droner, inkludert retten til å dø en normal død.

Issa skulle egentlig trekke pusten etter å ha gjort boka ferdig, men samla inn store beløp og reiste til Kairo seinvinters i 2024 for å ordne et frikjøp for 20 slektninger. Vi er med når hun fullfører oppdraget, men møter også dem som får vite at deres kjære har blitt drept før de klarte å komme seg over grensa. Forlaget forteller oss riktignok at dette ikke er ei politisk bok, men ei personlig beretning. Men som leser blir jeg raskt overbevist om at dette er to sider som hører tett sammen. Det er jeg sikker på at forfatteren er enig i.

Da den indiske forfatteren Pankaj Mishra i fjor blei invitert til å holde et foredrag ved et kultursenter i London, blei han kansellert da det blei kjent at ville ta opp okkupasjon og krigsforbrytelser og folkemord i Gaza. Det blei isteden ei bok som sylskarpt formidler hans sinne over den unnfalldenheten, for ikke å si den direkte støtten til Israel, som kjennetegner vestlige massemedier, politikere og akademikere. Ikke minst lykkes han i å sette okkupasjonen inn i en større historisk og global sammenheng,

der han forklarer hvorfor reaksjonene på krig og folkemord er så forskjellig hos land i Nord og land i Sør. Mens det er vanlig i vår del av verden å legge vekt på kald krig og Murens fall som hovedlinjer i historien etter 1945, mener Mishra at det er avkolonisering, anti-imperialisme og kamp mot hvit overhøyhet som ligger fremst i minnet hos flertallet av klodens befolkning. Israel blei en stat på samme tid som kolonifrigjøringa i Asia og Afrika, og bidro dermed til å gi kolonialisme, fordriving av lokalbefolkninga og rasistisk avhumanisering av mennesker med mørkere hudfarge et forlenget liv. Dette forsterkes av at dagens Israel er opptatt av å identifisere seg som en del av Europa og fikk et forlenget liv. Det gjør ikke situasjonen bedre at Israel nå identifiserer seg med Europa, samtidig er det de gamle imperiemaktene som er de viktigste militære, økonomiske og ideologiske støttespillerne. Mishra finner det derfor naturlig at det nettopp er Sør-Afrika som har brakt spørsmålet om folkemord inn for Haag-domstolen, det er et land som ikke har vanskelig for å gjenkjenne apartheid som system.

Et annet av hans sentrale poenger er at minnekulturen omkring *holocaust* har blitt mer framtreddende i de siste tiåra, noe som også kommer til uttrykk i organisasjoner og museer som definerer kritikk av dagens Israel som antisemittisme. Han ser derimot at det er forsøkene på å sette likhetstegn mellom den israelske staten og interessene til jøder over alt i verden som gir grobunn for antisemittisme. Mishra ser også konturene av et globalt Sør som utfordrer dem som gir Israels brudd på internasjonale normer sin forbeholdne støtte. Det er disse perspektivene mer enn analyse av hva som skjer på bakken, som er bokas styrke og gjør den til et viktig supplement.

**La det være sagt med engang,
boka er en triumf både med sitt
innhold og et nyskapende språk.**

- Tore Linné Eriksen